

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

מכר בהקפה על סמך אשה שערבה על הקונה

תיק ממונות מס' 1188-סח

(מהד' יד אד"א)

נושא הדיון

א', סוכן נסיעות, מכר כרטיס טיסה לגב' ב' (כרטיס מסוג שהחברה אינה מחזירה עליו כסף במקרה של ביטול), בהקפה לחודש עד לאחר שתשוב מחו"ל, על סמך דבריה של גב' ג' שאמרה לו שגב' ב' שהיא רופאה במקצועה, וסוכנת של חברת תרופות, היא אשה אמינה ואפשר לסמוך עליה שתשלם לאחר חודש כשתשוב מחו"ל. לדברי א' אף הוסיפה ואמרה "אני ערבה על כך". לשם בטחון, לקח מגב' ב' את כרטיס האשראי שלה ורשם את פרטיה, אך מבלי לבדוק את תקפותו של הכרטיס.

גב' ב' לא שבה מחו"ל וניתקה כל קשר עם ידידתה גב' ג', ולא שילמה את חובה לא'. היא אף שינתה את תאריך חזרתה לארץ שלא באמצעות א'. א' מסר לגביה את כרטיס האשראי שמסרה לו גב' ב', אך מתברר שהכרטיס אינו בתוקף. א' תבע מגב' ג' שתשלם לו מדין ערב, כיון שלא היה מוכר לגב' ב' כרטיס באשראי לולי שסמך על דבריה. גב' ג' שילמה לא' חלק מהמחיר של הכרטיס על סמך צ'ק שהגיע בדואר של גב' ב' לזכותה, וגב' ב' בקשה מגב' ג' שתוציא את הדואר שלה. למעשה עד שגב' ג' הגישה את הצ'ק לפרעון כבר עבר זמנו, והתשלום לא' היה על חשבונה הפרטי של גב' ג'.

א' תובע מגב' ג' שתשלם לו את כל התשלום עבור הכרטיס, וגב' ג' משיבה שמעולם לא התכוונה להיות ערבה לשלם את החוב במקומה של גב' ב', והיא אינה זוכרת שהשתמשה במילים "ואני ערבה על כך", וגם אם כן, לא התכוונה למשמעות שתשלם כסף במקום הקונה, היא רק התכוונה לומר שגב' ב' היא אשה אמינה וניתן לסמוך עליה, והגב' ג' לא היתה מעורבת בעסקה שהיתה בין א' לגב' ב'. היא מסבירה ששילמה את מה ששילמה רק בגלל אי נעיעמות מא', אך לא היתה חייבת בכך.

פסק דין

התביעה נדחת.

(-) דוד י. קניג

(-) שמואל יגר

(-) אברהם דוב לוי, אב"ד

השאלות לדיון

- א. אמר הערב למלוה "אינך צריך לדאוג. הלזה אדם בטוח", ולבסוף ירד הלזה מנכסיו, האם חייב הערב לשלם את החוב.
- ב. "תן לו ואני ערב", ולא אמר ואני אשלם, וגם לא עשה קנין, האם חייב מדין ערב.
- ג. לא ידע הערב שיש משמעות למילה "ערבות", האם מתחייב.
- ד. אם בנוסף לערבות קבל המלוה מהלוה גם בטחון של כרטיס אשראי, האם חייב הערב.
- ה. ערב למוכר בעד הקונה, האם חייב לשלם את כל המחיר או רק את הקרן שעלה למוכר.
- ו. אשת איש - הנו"נ בבית - שהתחייבה בערבות, בלי ששאלה את בעלה, האם חייבת להחזיר בעודה נשואה.

תשובה

- א. כתב צו"ת מהרי"ו סי' פ שאם אמר הערב "אינך צריך לדאוג, הקרן הוא בטוח", אין בלשון זה לשון ערבות, ואם ישבע שמעון שלא דיצר אלא כדצרים האלה, אז הוא פטור מראובן, וזה רק אם האמת כך שהחוב היה בטוח צעת ההיא, אבל אם לא היה החוב בטוח צעת ההיא, שמעון חייב לפרוע לראובן כיון דראובן קסמך על שמעון, מידי דהוה אמראה דינר לשולחני ונמלא רע צ"ק לט ב. ע"כ.
- מפורש צמהרי"ו שהלשון "אינך צריך לדאוג, הקרן הוא בטוח" אינו לשון ערבות, וע"כ אם צאמת היה החוב בטוח צעת ההיא, אין מחייבים את שמעון מדין ערבות, וביאר צו"ת הצ"ח סי' נ שאין כוונתו לומר שהקרן תהיה תמיד בטוחה עבורך, משום שאם לא יפרע החייב אני אפרע, אלא כוונתו שהקרן בטוח כעת, משום שיש לחייב נכסים שיוכל לפרוע מהם, ולכן אינו חייב לפרוע למלוה אם אח"כ ירד החייב מנכסיו. וכתב צכנה"ג סי' קכט הגה"ט ס"ק טו שאם הערב לא היה יודע שלא היה בטוח צאותה שעה, נראה מדצרי המהרי"ו דפטור. אך עיי' מטה שמעון חו"מ סי' קכט הגה"ט אות י ועטרת לצי שס ס"ק ד שבאופן כזה חייב.

וכדברי המהרי"ו פסק הרמ"א בשו"ע סי' קכט סעי' ב שאפילו לא נתערב בהדיא רק שאומר למלוה להלוות ללוה כי בטוח הוא ועשאו על פיו והיה שקר, חייב לשלם לו דהוי כאילו נתערב לו. והש"ג צ"ק לט ב (דף לה ע"ב מדפי הרי"ף) אף כי כתב שהדבר תלוי במחלוקת רבינו יואל ורבינו אפרים במראה דינר לשולחני, שאם שאל אותו המלוה אם הלואה טוב ונאמן ואמוד בנכסים, וא"ל שהוא טוב, דלרבינו יואל אע"ג דמאי למשמיט שלא להלוות לו אעפ"כ אם נמלא אח"כ שאין ראובן טוב ואמוד חייב שמעון לשלם ההפסד דפושע הוא, ולרבינו אפרים כיון דמאי משתמיט שלא להלוות לו, אין שמעון נתפס כדיבורו זה ופטור מלשלם ההפסד.

והקשה הש"ך ס"ק ז שהרמ"א צסי' לו סעי' ו פסק דמראה דינר לשולחני אינו חייב אלא כשא"ל חזי דעלך קא סמיכנא, וא"כ הוה ליה לכתוב גם כאן דא"ל חזי וכו'. וכתב הש"ך דא"כ, גם כאן מיירי שא"ל חזי דעלך קסמיכנא, ומה שכתב ועשאו על פיו היינו שיש הוכחה לזה שסמך עליו ושחזירו יודע שהוא סומך עליו, דהיכא דמוכחא מילתא דעליה קסמיך הוי כאומר ליה חזי דעלך קסמיכנא. אלא שאין משמעות הרמ"א ומהרי"ו כן. ע"כ. מצואר מדברי הש"ך שהחייב כאן הוא מדין ערב, וכלשון הרמ"א "דהוי כאילו נתערב לו", ולכן הקשה שערב ל"ל חזי דעלך קסמיכנא. אמנם הנתה"מ ס"ק ב כתב שאין בזה חיוז מטעם ערבות רק מטעם גרמי, ונפ"מ למאן דפוטור צדין דגרמי צמת. ע"כ (ועיי' באחרונים המלוינים בספר "ערבות" עמ' 553).

וצנידון דידן שא' לא היה מסכים למכור את הכרטיס לגב' ג' בהקפה, משום שלא הכיר אותה, והסכים רק על סמך דבריה של גב' ב' אותה הכיר, וגב' ב' אמרה לא' שגב' ג' היא אשה אמינה שהיא רופאה במקצועה וסוכנת של חצרת תרופות, כלומר שיש לה מקצוע המורה על אמינות, וגם יש לה צמים כלכלי שניתן להסתמך עליו, ואין הכחשה על כך שאכן גב' ג' רופאה והיתה סוכנת של חצרת תרופות, אלא שצינתיים נעלמה ואין אפשרות להשיגה, הרי בזה פסק המהרי"ו שאין לחייב את גב' ב' מדין ערבות.

ב. ומה שטוען א' בטענת צרי שגב' ב' הוסיפה אז ואמרה "ואני ערבה", וגב' ב' טוענת שאינה זוכרת שאמרה כן, הרי פסק בשו"ע סי' קכט סעי' יח שאם א"ל הלואה ואני ערב וכו' לשון ערבות הוא. ונחלקו בזה האחרונים. התומים שם ס"ק ב כתב דודאי חייב כמו באומר כל הזן אשלם לו, אבל קלוג"ח שם ס"ק א כתב דבערב בעינן דוקא לשון שליחות, דהיינו תן לו ואני פורע, אבל כשלא אמר לשון שליחות רק ואני ערב בלבד אין לו דין ערב דהוי אסמכתא, וכ"כ בשו"ת המצ"ט ח"א סי' קיח, שכוונתו לומר שאחר שתלווהו אני אהיה ערב. וצנתה"מ שם ס"ק א כתב כדברי התומים דבערב בשעת מתן מעות דעל אמונתו הלואה, אפילו לא אמר לשון שליחות רק ואני ערב לחוד, ג"כ חייב, ועיי' תשובות הגאונים (הרכבי) סי' שכ: שהערב כמי שאומר לחזירו הלואה ואני ערב. ועיי' במשוצב נתיבות שם ובאחרונים המלוינים צ"מלואי משפט" על הנתה"מ שם.

וכיון שיש הכחשה בין א' לגב' ב' אם אמרה אז "ואני ערבה", כיון שלדעת התומים והנתה"מ אם אמרה

כן חייבת מדין ערבות, עליה להשבע, וכדברי המהרי"ו הנ"ל. אך לדעת קלוה"ח גם אם אמרה כן אינה חייבת, וא"כ מספק אין להשביעה.

ג. ומה שטוענת גב' ז' שגם אם אמרה "ואני ערבה" לא התכוונה למשמעות החיובית לשלם את מחיר הכרטיס במקרה שגב' ז' לא תשלם, אלא רק על האמינות של גב' ג', עיי' שו"ת מ"ס רבים חו"מ סי' יב שאם טען שכוונתו היתה לערבות מלומלמת, ואילו לשון ערבותו השתמעה כערבות רחבה יותר, חייב על כל המשתמע מלשונו.

ד. כתב הצ"י סי' רז, הוצא בקלוה"ח שם ס"ק ד, שאם בנוסף לערבות נטל המלוה גם משכון, אין הערב מתחייב, דערב שאני משום דמיהמן ליה גמר ומקני, אבל הכא לא הימניה שהרי נתן לו משכון.

ובנידון דידן שאי לא הסתפק בערבות של גב' ז', אלא דרש וקבל גם את כרטיס האשראי של גב' ג', לכאורה זה דומה למשכון שכתב הצ"י שאין הערב מתחייב כיון שלא סמך עליו אלא על כרטיס האשראי. אך יש לדחות, שאם אכן היתה סמיכות דעתו על כרטיס האשראי היה צודק את תקפותו, כדרך הסוחרים במקרים אחרים, ומשלא עשה כן משמע שלא על הכרטיס היתה סמיכות דעתו אלא על דבריה של גב' ז'.

ה. כתב בשו"ת מהרי"א ענין סי' פד דהיכא דהמקבל נתחייב הרבה אבל הנותן לא הוליא על פי הערב אלא פחות, אין הערב מתחייב אלא מה שהוליא זה על פיו, ואם נתערב ישראל לישראל חצירו צעד נכרי לקרן ורצית בלא קנין, אינו משתעבד אלא בעד הקרן ולא בעד הרצית, דלאו מידי חסריה ולא הוליא ממון על פי הערב (ומקור ההלכה במרדכי ז"מ סי' שלג וש"ך יו"ד סי' קע ס"ק ה ואצני מלואים סי' כט ס"ק ז). וכ"כ בכסף הקדשים סי' קכט סעי' ח דכשהיתה הערבות רק כדיצור צלי קנין סודר ובלא שט"ח אין הערבות חל רק על כדי שווי הסחורה, משא"כ על יתר מכדי שווי הסחורה הו"ל כערב לאחר מתן מעות כיון שלא נתן על פי ערבותו כל כך, ואין חל חיוב ע"י דיצור. וכ"כ בנתה"מ סי' רז ס"ק ח דערב אינו חייב לשלם רק מה שהוליא על פיו באמת ולא צמה שהיה יכול להונות ולמכור ביותר. אמנם בחו"ד יו"ד סי' קע ס"ק ט כתב שהאומר תן לפלוני חפץ זה בעד עשרה זהובים ואנכי ערב, והחפץ אינו שוה רק חמישה, ודאי נתחייב בכל העשרה מטעם דלדידיה היה שוה עשרה.

ובנידון דידן גם אם היה מקום לחייב את גב' ז' בערבות, לפי המהרי"א ענין לא היתה חייבת אלא רק עבור המחיר שעולה כרטיס הטיסה לאי, צלי הרווח.

ו. כתב הרמב"ם מלוה ולוה פכ"ו ה"ט וש"ע סי' קלז סעי' א: עבד או אשת איש שלו או שערבו את אחרים ונתחייבו לשלם, אין חייבים לשלם עד שישתחרר העבד ויתגרש האשה או תתאלמן. ועיי' ש"ך סוף סי' לו שאף אשה הנו"כ צבית אין מחייבין אותה אלא בהלוואה או פקדון בענין שהיה להם הנאה מהממון. ועיי' חוט השני סי' מג, הוצא בשו"מ מהדו"ב ח"ב סי' יח, ושו"ת מהרש"ם ח"ב סי' ל, שה"ה בערבות כשיש בה רווח ציחא.

ובנידון דידן שלא היה כל רווח ציחא בערבות שנתנה גב' ז' עבור גב' ג', אין לחייבה לשלם, הגם שהיא

נו"נ בצ"ת.